

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ye-targum Ashkenazi

Sefer Be-reshit

Premsla, Yitshak Itzak ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 568 [1807 oder 1808]

ן

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10084

אונר אללען וואו דאוועלמוט
געשאַר, מוסמע ער פֿער-
זאַרגען: (כג) דער אויפֿוועהר
איבער דאָ געפֿענגניס זאָה
נוכט דאָ מינרעזטע נאָך,
וואָ ער אין ווינער געוואַלט
האַטטע, אינרעם דער עוויגע
מיט איהם וואָר: אונר וואָו
ער טהאַט, לויס דער עוויגע
געלינגען:

מ (ח) איינזש נאָך ריזען
בגעבענהייטען, פֿער-
וירינגטען זיך דער שענקע
דעו קאַניגו פֿאַן מצרים,
אונר

ואת כל אשר עשית שם הוא
היה עשה: כג אין ישר בית
הסתר ראה את כל מאומה
בידו באשר יהודה יהו
ואשר הוא עשה יהודה
מצליח: פ שביע

מ א ויהי אחר הדברים האלה
חטאו משקה מן מד מצרים
והאפה

רש"י

תרגום אונקלוס

כזה ומסודה שנמשנה: (כב) הוא היה
עושה * כתרגומו במימריה הוה מתעבד:
(כג) באשר ה' אתו * בשביל שה' אתו:
מ (א) אחר הדברים האלה * לפי
שהרגילה אותה ארורה את הנדיק
כפי כולסלדבר בו ולגנותו הניח להם הקב"ה
סודתם של לו שיפט אליהם ולא חלו ועוד
שתבא הרוחה לנדיק על ידיהם: חטא * זה
נמשא זכוכ בשילי טוטרין של חה כנמשא כבוד
בגלוסקין

ויתכלד עבדיו תקן במימריה תנה
מתעבד: (כג) לית רב בית אסירי חנו
לדקל סודתו בידיה בדימטרך דין
בסעדיה ודיהוא עבד יי מצלח:
מ (ח) ותיה בתר פתגמטיא האלין
סרתו שקנא מלכא דמצרים
ונתחטא

באור

אלא על פיו כאלו הוא היה עושה, וכ"ת יב"ע הוא חפדק למעבד: (כג) אין שר בית
הסתר ראה את כל מאומה בידו, אונקלוס תרגם לית רב בית אסירי חנוית כל סודתן
בידיה, ויב"י תרגם לית נרוך לרב בית אסירי למעבד יתייסק כאורח כל אסיריא ארום לית
חנוית כל סודתן בידיה, יתכן שיבארו מאומה מלשון שם ואולי שרשו כן לדעתם והאל"ף נוסף
באומה המלה כא' של ואשמאילה (לעיל י"ט), אולם הכוונה שראה יב"ע במאמר זה שלא היה
צריך לשמור את יוסף שלא יברח, היא קטנה מאד נגד חשיבותו שנפסוק הקודם שהי' משל על
כל האסירים שם ולא נעשה שום דבר בלי רשותו, אבל הרד"ק בשרשים שרש מאס כתב שרשו
מאס ויהי' ח במלה הזאת נוספת לפי שהמלה מלעיל וענינו כלום, ובא פה מיעוט אחר מיעוט
כל מאומה, כמו הרק אך נמשה (כמדברי יב"ב) עכ"ד, וכן תרגמו אונקלוס ויב"ע למעלה
ולת מאומה (שנפסקו ו' וע') מדעם, ואולי לא רטו לתרגם פה המלה דק הכוונה,
אבל בסוכות המאמר יותר נראה לפרש בסוכות ולא ידע אתו מאומה (שנפסקו ו'), שהאמיתא
בכל דבר שיעשה שם ועליו יסמוך בלי לשאלו על מה עשית ככה, בידעו כי באומה הוא עושה,
וכן ייתורגם בל"א: באשר ה' אתו, בשביל שה' אתו, וכ"ת יב"ע ושעיר הכתוב כך הוא, אין
שר בית הסתר רואה ומשגיח אחר ועשיו כי ה' ה' אתו לתת את חטו בעין שר בית הסתר, ומאמר
ואשר הוא עשה וגו' הוא הודעה אחרת בפני עמיה, לכן בא האתנח כמלת אתו:
מ (א) חטאו, חטא מוסר המלוכה כמו שאמר הכתוב לאדנייהם למלך מצרים, וסמל
בס' הישר כי זה נמשאו זכוכים ביין שהניח לפני העלך וזה נמשא בתר בלחש
המלך

והאפה לרבניהם למרד
 מצרים: ויקצה פרעה על שני
 סריסיו על שר המשקים ועל
 שר האופים: ויתן אתם
 במשמר בית שר הטבחים אל-
 בית הסהר מקום אשר יוסף

אסור

תרגום אונקלוס

ותחזקא לרבניהון למלכא
 מצרים: (ג) ורבו פרעה על תרין
 רבבבנזוהי על רב שקי ועל רב
 נתחזמי: (ג) ויהב יתהון במטרת בית רב קטוליא פבית אסירי אתרא
 וי יוסף

באור

בגלוסקין שט: אופה את פת המלך ואין
 לשון אפיה לא בפת ובלעו פיס"טור (ג"ל)
 ליאטי"סער בל"א פאסטעטן-בעקר):
 ויפקד
 אסיר

המלך, וכן הוא בנ"ר, ויב"ע תרגם שנטלו ענה לתת סס המות למלך במאכלו ובמשקהו,
 אבל לא יכונה דבר זה חטא רק פשע ומרד: והאפה, את פת המלך ואין ל' אפיה
 אלא בפת בלע"ז פיסטור. (רש"י), [ג"ל פטי"סיר, בל"א (פאסטעטן-בעקר)]:
 (ב) סריסיו, לדעת הראב"ע הוא ממשקלים דגושי העין במשקל אביר, כביר, בעבור
 שלא נשתנה קמח הפ"א לשוא בכנויים, וקמח הפ"א הוא לתלום הדגש שלא יקבלו הרי"ש,
 כי אם ה' ממשקלים הקלים והקמח בעכס, ה' משתנה לשוא בסמיכות ובכנויים כמו ען
 נדיב, נדיבי עמו (תהלים קי"ג ח'), ומן קנין, קנין עם (ישעי' ב' ג') אבל לפי שמאכלו
 סריס פרעה (לעיל ל"ז ל') ול"ט ח'), וכן סריס פרעה (להלן פסוק
 ז'), שנסתנה בהם הקמח לשוא, מוכרחים אנו לומר כי יש לשם זה ב' משקלים
 א' קל ואחד כבד, כמו אביר שנמשך אביר יעקב (להלן מ"ט כ"ד), וכ"ה דעת הרד"ק
 בשרשים שרש פרס: ול' הרמב"ן על שני סריסיו, היו אלה השרים שניהם
 סריסיו כי היו שרי המשקים והאופים גם בבתי הנשים אשר למלך והמלכים יסרכו אותם,
 ודעת אונקלוס כי סריסיו שרים וגדולים אמר בפועל רבא דפרעה ועל תרין רבבבנזוהי
 וכן תרגם ונתן והיו סריסיו שהיכל מלך בכל (מלכים ב' כ' י"ח וישעי' ל"ט ז') עכ"ל,
 וכבר דברתנו לעיל (ל"ז ל') בפסוק והמדנים, שכל עבדי המלך בארצות המזרח נקראו
 סריסיו על שם רונם, והיו בהם אנשי בלתי מסורסי, ולהם נשים כמשמע מפשטות
 הכתוב: (ג) במשמר בית שר הטבחים, מקום שיהיו הם נשמרים בעבור שלא יבטחו,
 והנה יתכן ולפרש שהוא סמוך, במשמר, של בית שר הטבחים והוא בית הסהר שהיה
 בביתו, וכן ת"א במטרת בית רב קטוליא, ובלא סמיכות יתרגם מטרא, ויתכן ג"כ לפרש
 שאיננו סמוך ואז נרדף להוסיף ב"ת השימוש, ושעורו במשמר בבית שר הטבחים, וכ"ת
 יב"ע והמתרגם האשכנזי, אבל שוא הני"ת ופתח המ"ס השנית המורים על הסמיכות,
 ויורו על גבול הא', ואין סתירה לזה מן הרביע שבלת במשמר, שהוא טעם מפסיק
 גדול

אוינגעשפערט וואר :
 (ד) דער אבערוטער דער לייב
 וואכע, טרוג עו דעם יוסף
 אויף, ביא איהגען צו זיין,
 ער בעדיהנטע זיא : אונד זיא
 חארען איין גאנצען יאהר אין
 לערהאפט : (ה) דא טרייט
 סען ביידע אין אוינער גאכט,
 יעדער

רשי

(ה) ופקד גר העבדים את יוסף להיות
 אתם : והיו ימים נמשל י"ב חודש :
 (ה) ויחלו חלום : ויחלו שניהם חלום זה
 כאשו : ומדרשו כל אחד חלום חלום שניהם
 שחלם את חלומו ופתרון סברו זהו שחלמו
 וירא

אסור שם : ויפקדו שר המבצחים
 את יוסף אתם וישרת אתם
 ויהיו ימים במשקור : ויחלמו
 חלום שניהם איש חלמו בלילה

תרגום אונקלוס

אסור תקו : (ד) וטני רב קטוליא
 נת יוסף עמהון ושטיש יתהון והיו
 יוטין בטטרא : (ה) ויחלמו חלמא
 תרויהון גבר חלמיה בליליא חל

באור

גדול ואין מקומו בעלה הסמוכה לאחריה, כי כבר מובאר בהקדמה שבבוא ד' מלות שמוכס
 זו לנו מהיכה ב' האחרות מחונרות בטעם, והמלה שלפניה בטעם מפסיק, והראשונה
 בטעם מפסיק יותר מזה : (ד) ויפקד, ענין תניי ושכרות, וכן ת"א ויב"ע ומני, (ועיין
 בפ' במדבר (א' נ'), שם הארכתי בענין הדרג הזה ובכל ההוראות הנכללות בו) : את
 יוסף אתם, להיות אתם, לשרת אותם כי מעלה גדולה היתה להם בבית פרעה כי שנים
 היו : ויהיו ימים במשקור, שנה שלוש כדכתיב ימים תהיה נאלמו (ויקרא כ"ה כ"ט), ימים
 או עשור (לעיל כ"ד כ"ה), וכן סופר בס' הישר : (ה) ויחלמו חלום שניהם, ויחלמו
 שניהם חלום זהו כאשו, ומדרשו כל אחד חלום חלום שניהם שחלם את חלומו ופתרון חסרו
 זהו שחלמו וירא גר האופים כי טוב פתרי (רש"י), והנה לפי הדרש יהיו חלום סמוך למלת
 שניהם, חלום של שניהם, אבל לפי משמעות פאטו הוא מופרד, ואין ענינה נגד המשפט
 הח"פ סכ"ח, כי אינו משנת הסמיכות, רק הוא נענם והנפרד הוא ג"כ חלום, כמו
 והנה חלום (לקמן מ"א ז'), שגא כן בס"פ, וגם אונקלוס ויב"ע תרגמו וסלמו
 חלמו תרויהון, כוונת אל משמעות פאטו, כי אם היה סמוך היו כריכים לממש
 חלמו תרויהון או די תרויהון כמו שתרגמו חלום פרעה (שם מ"א כ"ה), חלמו דפרעה
 ועל כיהם תרגם כן גם העתגם האשכנזי : איש חלמו, כל אחד חלום חלום חלמו ולא
 שניהם חלום אחד, וכן מתרגם כלשון אשכנזי, ולי נראה להחמיק עוד כוונת העתגם
 שחלמו כ"א חלום מענין מלאכתו ומעשהו, זה נסן, וזה סלים עם מעשה חופה : איש
 כפתרון חלמו, לשון פתרון חלומות הוא העקרה אחר יקרטי לעתיד ויקראל המודיע אלו
 העתיד כותר ועל דעת רבים כי פתרון הוא כירוש, (הוא דעת הרד"ק בשבש"ס שגם פתח
 והראב"ע, וכתב הראב"ע כי לא מצינו מלת פתרון כי אם עם החלום), וטעם איש כפתרון
 חלמו, כל אחד ואחד חלום חלום שדושה לפתרון העתיד לבא חלמו, זה לשון רש"י, וזה
 טעם שיאמר גר המסקים לפרעה חלמו חלום הדושה לפתרון שיועט בזה חכמת הפתח
 וחולי לא יהיה כן חלום פרעה ולא ידענו יוסף - (הרשב"ן), וחני תמה על דברי הרב ז"ל,
 כי מהידוע שאין הפרש בין חלום לחלום לעי' שלא ידע העתיד לבא על החלום, והסתמיסל
 לפתור את החלום נכמה אופנים וכולם ידמו חלמו, כמו בחלום פרעה שאמר חלמו חלום
 רבה שהחלומים פתרו אותם ככמה ענינים, שגם בטת אתה חלמו ואכע אתה חלמו, שגם
 על לכת ית

אֶחָד אִישׁ כִּפְתָרוֹן חֶלְמוֹ
הַמְשַׁקָּה וְהָאִפָּה אֲשֶׁר לְמִלְכָּה
מִצְדִּים אֲשֶׁר אִסּוּרִים בְּבֵית
הַסֹּהַר : וַיָּבֵא אֱלֹהִים יוֹסֵף
בְּבִקְרָה וַיִּרְא אֶתֶם וְהִגִּים וְעָפִים :

ויערער וינענע בעוונתו
טרזים, אונר עדען טרוים
קאם מיס הער בערשטונג
זאיעראייג: נעמליך הער
אמערשענק: אונר הער
אבער באקמועטער: זאיער
קאניג-פאן טערם, זועלבע
און דעם זעפענגים און
זעשפערט זאיערען: (ו) אלו
יוסף רען טארגענע צו איהענען
קאם: זעה ער דאס ויהי בעשטיהט זאיערען: זאיער דאס
באזעט זאיער טען, זאיערען

בביתו בראייה מלכותו וישא

הרגום אנקלוס

גבר כפשונו חלמיה שקיא
לשמה רשעים: ואתא
דאסירון בבית אסורי: (ו) ואתא
לותרון יוסף כצפרא וחוא יתרון והא
אנין נסיסין: ושאל

רשעים: ואתא דאסירון
בבית אסורי: (ו) ואתא
לותרון יוסף כצפרא וחוא
יתרון והא אנין נסיסין:
ושאל

באור

עליות אתה מכבד ונבדע אשכנז מורדות נך, וגם הנהיהו דומים אל החלוס, ועל כן
לא ידעו שר המשקים אל חמת פתח לו, עד אשר האותו שנתקיים פתחונו לו ולחזירנו, ועתה
בזכות הכתוב פה לדעת רש"י ולספר את המעשה כפי שהיה ונדע בסוף, אמר שלמו
כל אחד כפי הפתרון שיפתור ויסקי זהו הפתור לבגד אליו, לא שהם ידעוהו מתקלה אם
הוא הפתרון האמתי ועמיד לבגד עליהם, ולכן בספר שר המשקים זאת למעשה, צרכנותו
להגדיל סממת השומר, אמר איש כפתרון חלמו חלמו, ר"ל כפי הפתרון שהיה שנתקיים
לשדרכך, ור"ל אין מעגת הדמיון טענה על פי' רש"י ז"ל, ונראה מסתימת ל' האנקלוס
שדעתו כדעת רש"י, וכן תרגם העתגס האשכנזי: המשקה והאפה וגו', הוא מוספת
צאור למלת שניהם, וכן איש על חלמו הב' הוא כמו מאמר מוסגר, ולכן מלת חלמו מוטעת
בטעם האתנח המפסיק יותר מכל הטעמים שלפניו, וכן מתורגם כל' א: (ו) ויבא אליהם
יוסף בבקר, יתכן שגלילה היה לו בבור (תראב"ע), יראה שדעתו שנית הסהר אינו
בבור, והיו שר המשקים והאופים בבית הסהר שהיה בית חשב קנת, וראוי לשדים כמוהם,
וישף היה בבור, אצל מן הפתוחים אינו נראה כן רק שכתב אהר, ופעם יקרא בור בעבור
שה' תחת הקרקע ופעם יקרא בית הסהר בעבור שהיה עשוי כמין בית, ופעם יקרא בית
הבור, עד בכור השני אשר בבית הבור (שמות י"ב כ"ט), וכל' הרד"ק בשדשים שרש בור,
ובן כתב רש"י בס' עקב (לקמן ת"א י"ד), ור"ל מן הבור, מן בית הסהר שהוא עשוי כמין
גועל, וכן כל בור שנתקיים לשון עמא הוא ואף אם אין בו מים קרוי בור עכ"ל, וגם
אנקלוס ויב' תרגמו בור נבא בכל מקום, וזה, וכן ויריבהו מן הבור, תרגמו בית אסורי,
כמו שתרגמו בית הסהר, כדרכם לתרגם לפי הענין, וכי' ויבא אליהם יוסף בבקר, במקום
משכנו: ועפים, ענפים כמו שר' וועף (מלכים ח' מ"ג), ועף ה' אשח (מזכה ז' ט').
(רש"י), והראב"ע כתב, ועפים, מתרעשים כעטם ויעמוד היס מועטו (יונה א' ט"ו),
ואם הסך המנוסה וההקטן, והקוונה שרטה בפניהם העדר מנוסת הלכ, ושהיא נגד
חועף.

(ו) דא פראנטע ער דיא
 האפכעדינטען פרעה'ן
 וועלכע מיט איהם אין פער-
 האפט, אין דעם הויזע ווינען
 העררן ווארען: ווארום זינד
 אייערע געזיכטער הייטע ווא
 בעטרויכט? (ח) זיא אנט-
 ווארטעסן, ווי האבען איינען
 טרוים געהאכט, אונד היר
 אויס בואמאנד דער איהן
 אינולעגען קאן: וויספ
 שפראך, זינד דיא טרוים
 דיטינגען ניכט גאטטען?
 ערזעהלט ויא מיר דאך!
 (ט) דארויף ערזעהלטע דער
 אבערשענקע ווינען טרוים
 דעם ווסף: אונד שפראך
 אין טיינעם טרויטע וואר ען,
 אלו ווען איין ווייגשטאק פאר מיר ווארע: (י) אס ווייגשטאקע ווארען ברייא רעכען:

וַיִּשְׂאֵל אֶת־סָרִיסֵי פְרֹעֹה אֲשֶׁר
 אָתּוּ בְּמִשְׁמַר בֵּית אֲדֹנָיו לֵאמֹר
 מַדּוּעַ פְּנֵיכֶם רָעִים הַיּוֹם
 ח וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו חֲלוּם חֲלָמָנוּ
 וּפְתָר אֵין אֵתּוּ וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
 יוֹסֵף הָלוֹא לְאֱלֹהִים פְּתָרָנִים
 סִפְרוּ־נָא לִי: ע וַיִּסְפֹּר שְׂרֵי-
 הַמִּשְׁקִים אֶת־חֲלָמָו לְיוֹסֵף
 וַיֹּאמֶר לוֹ בְּחִלּוּמֵי וְהִנְדִּי־גִפְן
 לִפְנֵי: י וּבְגִפְן שְׁלֹשָׁה שָׂרִיָּם

והוא
 (י) אס ווייגשטאקע ווארען ברייא רעכען:

רש"י

תרגום אונקלוס

(י) ושאיל ותדברכי פרעה די עטיה
 במשמרת בית רבוניה לטיטר טהרין
 אפיכון כישיון וקאדיין: (ח) ואמר
 ליה חלמא חלמא זפשר לית ליה
 ואמר להון יוסף הלא מן קדשי
 פשרן אשתעו בען ליה: (ט) ואשתעי
 רב שק יתחלמיה ליוסף ואמר ליה בחלמי והא גיפנא קדשי: (י) ובגפנא
 תלמא שכשיו

כאור

וועף כים: (ו) ושאל את סריסי פרעה אשר
 אתו בדניו בידו באמר ויפקד עד הטנאים את יוסף אתם כי לולא זה לא היה ראוי ליוסף
 לחקור על משנותיהם (ר"ע סטרונו): (ח) ופתר אין אתו, כמו וזין פתר אתו,
 וכן ביוקאל ועשים אינם אותם (ל"ג ל"ב) - (הרש"ס), ועם ופתר אין אתו, אין
 מויע העתיד אמנו, להיותנו במשמר, שם היינו מן זמנן, היינו מנקשים פתרון
 מחרטמו מכריס וטוריהם: הלא לאלהים פתונים, טעות הוא בידכם לחאנ טיגלם
 פתרון החלומות במלכה וסכמה, דעו כי לאלהים פתונים, ולא יוכל אדם לפתור
 חלומות בשלמות, אם לא בהיות רוח אלהים נוססה בו, ולכן ספרו לא לי, אולי
 יקרה ה' לקראתי, ודבר מה ידאני והגדתי לכם, (מדברי יחזקאל אברכנאל ודע'ס),
 (ט) והנה, אשר כל פלוס במקרא תבוא מלת והנה, ועשה כאילו: (י) שריים /
 שפכים

והיוה כפרהר עלתה נצה
הבשירו השכלתיה ענבים :

ובס

תרגום אונקלוס

והיא כד אפרחת אפיקת לכלבין
ואמצת גין בשילו אתכלהו הו
ענבין :

באור

תרגום אשכנזי רצה

עו וואר אלו ווען ער גריהנטע,
זאדען קאם דא בליהטע
הערפאר, ענדליך דייפטען
אויך דיה בעערען אן רען
טרובען: פרעה'ן

ר ש י

ע"כ תרגם של פורחת י כן גדול מפרח
כדכתיב ונוסר גומל יהיה נכה (ישעי' י"ח)
וכתיב ונוסר פרס והדר ויכין כין (במדבר י"ז)
ואשטע

והוא כפרחה עלתה נצה,
וכתיב ונוסר פרס והדר ויכין כין (במדבר י"ז)
ואשטע

שפס"ו (רד"ק בשמים שרש שרג), ולשון רש"י שריגים, וזמורות ארוכות שקורין וידוי'...
[כ"ל ויר"יין, והוא וירש"ים, וכל"א (רוטן, וויין רעבן)] : והוא כפרחה עלתה נצה,
דומה לפורחת והיא כפורחת לדמה לי בחלומי כאלו היא פורחת ואחר הפרח עלתה נכה
כעצו סגדר אשפכ"ר בלעז (ובל"א אויף בלוהן), ואחר כן הבשלו, והיא כד אפרחת
אפיקת לכלבין עד כאן תרגום של פורחת, לשון רש"י, ואינו ככון שאם היה מדבר
בזמנה מסוי שהם דברו כלום היה אומר והנה כגסן לפני וגפן ג' שריגים והכ"ף הוא
אונה בחלום של האופים ולא בחלום פרעה ולמה ידמה זאת ויתר מכל האחרים אבל יאמר
בפס"ו והנה הענין שטעמו כאלו חבל פירחו והיא פורחת עלתה נכה שראה בחלומו הגסן
כי יחד שפורחת עלתה נכה והבשילו אשכלותיה ענבים וזה ההודות כי מזהר האלהים לעשותו
חכמה הדבר יוסף כי שלשת השריגים אלת ימים הם ולא חדשים או שנים ומשג דעתו כי ביום
אחד ואף ראש שניהם או בעבור כי בליה אחד חלמו ואין צורך לדברי ר"א שאמר שיהי יוסף
יודע אם הולדת את פדעה, וכוחות הכ"ף במקומות רבים, ויהי כמשיב ידו (לעיל ל"ח כ"ט),
כניא חכמה (שם י"ב י"ד), וכעת מיתה ותדברנה הנזבות (שמואל א' ד' כ'), וכן רבים
אונקלוס שאמר והיא כד אפרחת אפיקת לכלבין תרגם עלתה נכה שהעלתה לולבי נפנים הוכיאה
פרח והעלתה לולבין גדולים והגנו והבשילו אשכלותיה ענבים כי לא יבוא לו לשון עלתה נכה כי
אינו עולה (הרמב"ן): נצה, כן גדול מפרח כדכתיב ונוסר גומל יהיה נכה (ישעי' י"ח ה'),
וכתיב ונוסר פרס (והדר) ויגן גין (במדבר י"ז כ"ג): (רש"י), וכענין שרש המלה כתב הרד"ק
בשרשים שרש כין שהיא נון, והאם הנבלע ע"ן הפעל נגה הנד"י עלתה נצה, באפיק
הה"א, והנפרד ג"ן, או באמר ברהנפרד נצה נה"א (כמו ונסר גומל יהי נצה) : שה"א
רפה, וכן ישלך כוית נצתו (איוכ ט"ו ל"ג), שה"א הנוספת אל השם כשתנה
לתי' כדכתיב בכניוס), והכח פה לומר עלתה נצתה, כי ה"א של השם תשתנה לתי'
ואחריה ה"א לכני כשתרת וכמו נצתה, וכשמה ה"א השם על דרך זרות כמו שנשמה
נצתה אל פנה (משלי י"ח), שהראוילהיות לדעת קמס פנתה כמו חבן פנתה (איוכ
ל"ח י"ו) : והיא הנכון זמני מלת עלתה : הבשילו, ובסוף הפירוש
בסוף הספר כמו שאין ראוי לאכול הכשר קודם שיתבשל כן אף ראוי לאכול הפירות קודם
שיתבשלו (רד"ק בשמים שרש בשל), והנה ככל המקרא יציא הכשר הזה בכנין פעל ופעל ולא
פעל בקל רק ב' פעמים כי בשל קצור (יואל ד' ט'), בשל ענבים (יחזקאל כ"ד י"ד ה'),
הגיתם עימדיים, גם במלת השם כחאם ב' פעמים און תקל, ובשל מנבל (שמות י"ב ט'),
אף הדיע בשל (במדבר י"ט ט'), ואותם שהם מן פעיל ופעל : הוא יובאים, ולא כמלא
הפעולות פה (והוא פעל יבוא א"כ כי הוספה המליכה האשכלות שרוב לחותם סגנו בשל
וענבים מהר) : אשכלותיה, הדרגדים (כל אחת לבד) יקראו ענבים (ובל"א בעערן), ואשר
הדרגדים (השורה הקטנה שמתחברים בה הרבה ענבים יחד) יקרא אשכול רד"ק בלע"ז
(ובל"א)

יא וכוס פרעה בידו ואקה את
 הענבים ואשהטאתם אל כוס
 פרעה ואתן את הכוס על יד
 פרעה: יב ויאמר לו יוסף זה
 פתרו שלשת השדרים שרשת
 ימים הם: יג בעוד שלשת ימים
 ישא פרעה את ראשו והשיב
 על כנה ונתת כוס פרעה בידו

כמשפט
 דא

תרגום אונקלוס

(יא) וכסא דפרעה בידו זנס בידו
 ענביא ועצביה מתון לבסא דפרעה
 ונתתה על ידו זנסא על יד
 פרעה: (יב) ויאמר ליה יוסף זה
 פתורא שלשת השדרים שרשת
 ימים הם: (יג) בעוד שלשת ימים
 ישא פרעה את ראשו והשיב
 על כנה ונתת כוסא דפרעה בידו

באור

(ובלא ארנוב) - רצ"ק במשלים שרש שכל, והגפרד עשס זה אמר האלף בסגול, אלא
 פקטונו עקטונו בסגול כמו באשפלות רגסן (ג"ה ד"ס), זנס-פפתא אשפלות מולת
 (דמחס ל"ל ל"ג) ובהסמכו... תל הבנים מההוא נפתח, ויתכן
 לומר כן בסגול, וסס לא נעבא: (יא) ואשחט, בתרגומי ועברות והדעה יש בלאן ובהא
 סותעין חת המירות: אל כוס, אשחט כהן אל תוך בוס שרעה, וסן ופפתא דלס ינה: א
 יסוד המונח (ויקרא ה' ע'), וינה בלופן סוסייה דלס סתנוולך א היסוד ע"ש: (יב) שלשת
 ימים והם, מיון סס לששת ימים, והרמב"ע היכיבנאוליס מתין ידע יוסף שגנך אשכח
 המניין על יוסף ולת אל סנועות לחנה'ים זנסים, זמנר סוס כולדק הוא היום סגולר ט' סתמ
 אהיה שוסה ס' אשתה כפל סקף, והיום ההוא הי' טודע לכל חכמי אנריס, ותירע סתמס כלל
 סה' ג' ימים לקמי היום הכוז, והאנה ס' סלסוסת מעוסנרס ידס קודס יוס אשתור
 ולכן היו החסורים שומרים המסטן בעבוד סלע ילעיס שעת ידס נכסת חו מתחסים, ולכן
 בעתקת דעת סרמסן לעיב (ססוק'), כו ססוכ ואת מחסרת סתן זכבסול עיל יחור ססוק
 זמקן בזה גם דעת סס' סרנכאל סרוח הקדש סיהמייסר את יוסף בזה ספתר, - ל"ל סל
 סעשעה בנגד: (יג) ישא פרעה את ראשו, ל' חסנת כסיפקר סלר ענדו לסרסלס
 בסודס ימנה חותך עיהס: רש"י, וכן ס' סתמס עסדוק דכיוו והוס ס"ס: כנך, סתמס
 בקיסר סלך ווקוס. מוסנך סהנית נסך כו מתחלה, וסס סדגס בעקוס רגסן, וסלסולס ינ

(יא) פרעה'ז בעלער וואר און
 טייגער האנד: דא נאם איד
 דו'ה בעעכען, דריקטע ווא
 זין פרעה'ז בעלער און,
 אונד ועטצטע דען בעלער
 און פרעה'ז האנד:
 (יב) יוסף שפראך צו אקהם,
 דיוען איוט זיינע דייטונג:
 דרייא רעכען בערדיטען דרייא
 סאגע: (יג) נאך דרייא
 סאגען ווערד'דיך פרעה מיט
 אויפבריינגען, אונד ווערער
 אונף דען פאריגען סוס זעטען:
 דוא ווירט פרעה דען בעלער
 פידער און דו'ה האנד זעטען,
 נאך דער פאריגען ווייזע,

רשי

(יא) ואשחט - פתרגומי ועברות והדעה יש
 צלפון פסקה: (יב) שלשת ימים הם - סתן
 וסלך לשלשת ימים וס' ס סתמס (יג) יש
 פתורא סתלסך - לטון חסנת כסיפקר סלר
 סוס יס ידעס סתמס סס' ענדו ס"ס
 (יא) וכסא דפרעה בידו זנס בידו
 ענביא ועצביה מתון לבסא דפרעה
 ונתתה על ידו זנסא על יד
 פרעה: (יב) ויאמר ליה יוסף זה
 פתורא שלשת השדרים שרשת
 ימים הם: (יג) בעוד שלשת ימים
 ישא פרעה את ראשו והשיב
 על כנה ונתת כוסא דפרעה בידו

כַּמִּשְׁפָּט הָרֵאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיְתָה
 מִשְׁקֵהוּ: יד כִּי אִם זָכַרְתָּנִי אֶתְךָ
 בְּאֲשֶׁר יִיטָב לְךָ וְעָשִׂיתָ נָא עִמָּדִי
 חֶסֶד וְהִזְכַּרְתָּנִי אֶל־פְּרַעֲה
 וְהוֹצֵאתָנִי מִן־הַבַּיִת הַזֶּה: טו כִּי
 גָּבַב גָּבַבְתִּי מֵאֶרֶץ הָעֵבְרִים וְגַם־
 פָּה לֹא־עָשִׂיתִי מְאוּמָה כִּי־שְׁמוֹ
 אֶתִּי בְּבוֹר: טז וַיֵּרָא שְׂרֵה־הָאֲפִים
 בִּי טוֹב פָּתַר וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹסֵף

דא דוא זיין שענק ווארום :
 (יד) ווען דוא דיק נון מיינער
 ווידער עראינגערום, ווען ען
 דיר וואהל געהען ווירד, ווא
 ערצייגע מיר דאך גענאדע :
 גרענקע נעמליך מיינער פאר
 פרעה, אונד לאס מיך אויך
 ריועס הווע הערוי: נעהמען :
 (טו) דען איך בין אויז דעם
 לאנדע דער עברים געשטאה-
 לען ווארדען: אונד האבע היר
 צו לאנדע אויך ניכטו בע-
 גאנגען, דאס זיא מיך אין
 ריוע גרוכע געזעצט האבען :
 (טז) אלו דער אבערבאק-
 מייזער זאה, דאס ער גוט

אף

געדייטעט האטמע, שפראך ער צו יוסף, אויך

תרגום אונקלוס

רשי

מִלְחָמָה קָדְמָא רְתוּיָתָא מְשַׁקֵּי לִיה:
 (יד) אֲלֵהִיו תְּדַכְרֵנִי עִמָּךְ כִּד יוֹטֵב לְךָ
 תַּעֲבִיר־פֶּעַן עִמִּי טִיבוּ וְתִדְכַּר עָלַי
 קְדָם פְּרַעֲה וְתַפְקֵנִי טוֹרְפִית אֲסִירִי
 תְּדִין: (טו) אֲרִי טַגְגַּב גְּנִיבָא טַאֲרַע
 עֲבָרָא וְאַף־הָקָא לֹא־עֲבָרִית טַדַּעַם אֲרִי־מִנְיָאוּ וְתִי כְּבִית אֲסִירִי: (טז) וְחָזָא
 רְבִינָתוּמִי אֲרִי יָאוֹת פֶּשֶׁר וְאָמַר לְיוֹסֵף

עבדיו לשרת בסעודה ימכה אותך עמם :
 כנך - כמים שלך וימשך : (יד) כי אם
 זכרתני אתך - אשר אם זכרתני אתך מאחר
 שייטב לך כפתרוני הרי ועשית נח עמדי
 חסד : (טו) סלי חרי - סלים של כנרים
 קלפים סודין סודין ובמקומי יש הרבה ודרך
 מוכרי

עבראי ואף-הקא לא-עברית טדעם ארי-מינאו ותי כבית אסירי : (טז) וחזא
 רבנתומי ארי יאות פשר ואמר ליוסף

אף

באור

לא תרגמו רק הכוונה : כמשפט, ענין הקוק והמכה : (יד) כי אם זכרתני אחר, אם
 זכרתני כאשר יטב לך, וטעם אתך שתזכרני בלבך כאלו אני עמך ולא תשכחני, אז אני
 מבקש מאתך לעשות עמדי חסד, והוא שתזכרני א פרעה, הכוונה שיהלל אותי לפני פרעה,
 וע"ז תזכירני מן הבית הזה, כי אין בי עון, וראוי למלך שיזילני מיד עושקי (מדברי הרמב"ן
 ז"ל) : זכרתני, כל עבר במקור עמיד : (טו) גבב, מקור מננין פעל : מארץ העברים,
 ענינו מארץ חברון אשר גרו שם אברהם יצחק ויעקב כי אברהם שהיה ראש היחס הנקרא אברהם
 העברי כי היה מעבר הנהר גדול שמו בגוים כי נתקיים בו ואגדלה שמך (לעיל י"ב ב'), ועל
 כן נקראו כל זרעו העברים והם עלמם יחזיקו את שם כן שלא יתערבו בעמי הארצות
 הכנענים והחזוק השם הזה בכל זרע ישראל לעולם וזה טעם הביא לנו איש עברי (שם ל"ט
 ז"ל), כי יוסף אמר להם עברי אנכי ולא רנה שיחזיקוהו ככנעני והנה ארץ מעליהם קראה
 ארץ העברים כלומר הארץ אשר העברים שם או שנקרא שמה כן כי הם גדולי הארץ ואזילים
 כמו שאמר בשיא אליהם אתה בטובכו (שם כ"ג ג'), וכתיב אל תגע בעמי (תהלים ק"ה

א"ו

לח א א 38

(י)

אויך אין מיינעם טרוימע וואר
 עו, אלו ווען איך דרייא גע-
 פלאצטנע קארבע אויף
 מיינעם קאפפֿע דראַטטע :
 (יז) אים אַבערוסען קארבע
 אבער וואַר אַללערדייג
 שפּיזע פּיר פרעה, נעמליך
 און באַקווערק : אונד דער
 פּאַנגעל אַס זיא אויז דעם
 קארבע, איבער מיינעם
 קאפּפּע : (יח) יוסף אַנט-
 וואַרטעטע אונד שפּראַך,
 דיוען אויט זיינע דייטונג :

אֶרְאֵנִי בְּחִלּוּמֵי וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה
 סִלֵי חֲרִי עַל־רֹאשִׁי: יז וּבִסְפֶר
 הָעֲלִיִּן מִכֶּבֶד מֵאֲבֵר פְּרַעֲה
 בַּעֲשֵׂה אִפֶּה וְהָעוֹף אֲבֵל אֲתֵם
 מִן־הַסֵּל מִעַר רֹאשִׁי: יח וַיַּעַן
 יוֹסֵף וַיֹּאמֶר זֶה פְּתָרְנִי שְׁלֹשָׁת
 הַסִּלִּים שְׁלֹשָׁה יָמִים הֵם:

דרייא קארבע בעדייטען דרייא טאגע : נאך

רשי

תרגום אונקלוס

מִכְרִי פֶת כִּיסְנִין שְׁקוּדִין אֲתֵלֵם (גל"א)
 הִיפֶסֶן קִיבֵן לַתֵּת בְּלוּתֵם סִלִּים : (כ) יוֹס
 דְּחִירוֹ עַל־רֹאשִׁי : (יז) וּבִסְפֶר עֲלִיִּין
 מִכֶּבֶד מֵאֲבֵר וְהָעוֹף אֲבֵל יִתְהוּן מִן סֵלָא
 רֹאשִׁי : (יח) וַיֹּאמֶר זֶה פְּתָרְנִי שְׁלֹשָׁת הַסִּלִּים יוֹסֵף אֵשֶׁן :

באור

בסוף

ט"ו וד' י"ו כ"ב) • (הרמב"ן): (יז) וירא שר האופים כי טוב פתח, ראה נלם
 להשמעת אונכו הסתרוך כי טוב הוא ומסכים עם פרטי המלום בכל חלקיו, (וטוב, ענינו יוסף
 יכהונן כמו שתרנס חנקלוס ויב'ע), הכיר בזה דברי חמת ונתן אל לבו להגיד גם אל
 חלומו, והטעם לומר כן כי היה האיש מנזה את יוסף וחושב בו שלא ידע לפתור חלומו,
 לולי דלותו כי פתר לחבירו יפה וכהונן: סלי דרי, סליס אל נגרים קלוסים עשאים
 חורים חורים ונמקומו יז הרבה ודרך מוכרי פת כיסנין שקודין אוכל"ס [וגרס"י כ"ו
 אוכל"ס ושניהם אחד, ובל"א (היפסן-קובן)] לתתם בלוטם סליס (רס"י), הנה פ"ח חמי
 מענין נקבים ושרשו חור, וכן פ"י הרשכ"ס וכתב פ"י חרי, מנוקבים, כמו חורי עפר וכמ"ס
 (איוב ל' ו'), וארגיס חורי (ישעי' י"ט ט'), לפיכך יכול היה העוף לאכל דרך נקבי חרע
 הסל עכ"ל. וכן פ"י הרד"ק בשרשים שרש חור, והראוי להיות חורים ונסלה המ"ס כמו
 ראש השלשי (שמותל ב' כ"ג ח'), לכרי ולרנים (מלכים ב' י"א ד'), הרדד עמי חמתי (תהלים
 קמ"ד ב'), הראוי נהם השלשים, לכרים, עמיס, ורנים כן, והגאון רב סעדיה פירש
 סלי לסס לבן כלתם המלך מלסון ולא עתה פניו יחורו, (ישעי' כ"ט כ"ב), ין הארמית שתחת
 ללבן חור, ולסון רבותינו במשנה פתיך גרינין וחורי (בב"ב פ"ב מ"ו), ואמר ברובלס
 רבנין שמעין לה ין הדא והנה שלס חרו על ראשי, וכ"ת יב'ע, סנין דפיתא נקיא:
 והנה מסמיכות מלת סלי לחרי נראה לי אין פירושו כדעת רס"י והרשכ"ס, כי לדעתם
 מלת חרי היא תאר אל הסלים ולא יסמך השם אל התאר כי אם על דרך זרות, גם אין צורך
 להזכיר מקום אל העוף האוכל אותם ולומר שהיה אוכל דרך נקבי הסל, כמ"ס הרשכ"ס,
 כי הסל העליון הי' מגולה למעלה ואכל אותם משם ולא דרך הנקבים, וחלו חבל דרך נקבי
 חריגת הסל, מדוע לא חבל כי אם מן העליון, כמשמעות הכתוב. ולדעת הגאון מהר"ם
 הסמיכות כמשפטה, והשתרגס האשכנזי שתרגס (גפלאכעני קערני) תרגס כפי הכוונה
 לבי

וט בעוד י שלשת ימים ישא
 פרעה את ראשך מעליך ותלה
 אותך על עין ואכל העוף את
 בשרך מעליך: טפטיר כ ויהי
 ביום השלישי יום הולדת את
 פרעה ויעש משהה לכה עבדיו
 וישא את ראש ישר המשקים
 ואת ראש שר האפים בתוך
 עבדיו: כא וישב את שר

המשקים

(יט) נאך דרייין טאגען ווירד
 פרעה דיינען קאפף פאן
 דיינען רוספף געהמען, אונד
 דיר אז דען גאלגען האנגען
 לאסען: דא דען דער פאנגעל
 דין פלייש פאן דיר אבי
 פרעסען ווירד: (כ) דען
 דריטען טאג דרויף, דען
 טאג, אן ווערלכעס פרעה
 געבאהרען ווארדען, מאכטע
 ער איין גאוממאהל פיר אללע
 זיינע בעדיהנטען: אלו ער נון
 דאן הויפט גען אכערשענקן,
 אונד דאן הויפט דען אכער-
 באקמיווטערן מיט אונטער
 זיינען בעדיהנטען אויף-
 געבראכט: (כא) זעטצטע ער
 דען אכערשענק

תרגום אונקלוס

רשי

(יט) בסוף תלתא יומין יעדי פרעה
 יתדיישך מינה ויצלובתך על צליבא
 ויכול עופא יתדבשרך מינה:
 (כ) והוה ביומא תליתאה יום בית

הולדת את פרעה יום לידתו וקורין לו יום
 ניטוסיא ולסון הולדת לפי שאין הולד כולד
 אלא על ידי אחרים שהחיה מילדת את האשה
 ועל כן היא קוראת מילדת וכן ומוולדת ביום
 הולדת

ולרא דפרעה ועבד מישתאי לכל עבדוהי ודבר ית ריש רב שקי וית ריש
 רב נתתומי בנו עבדוהי: (כא) ואתיב יתירב

ולרא דפרעה ועבד מישתאי לכל עבדוהי ודבר ית ריש רב שקי וית ריש
 רב נתתומי בנו עבדוהי: (כא) ואתיב יתירב

באור

לפי פי' רשי, וההדק בארשים שרש חרר מפרש עוד צדס תלמוד יהושלמי שהיו הסלים
 מלאים חררות, ויהי' לפי' חרו אשרט חרר וצא הנס במקום הדגה הראוי לצא כרי' ש
 לחסרון הרי' ש' הח', בעבור שאין הרי' מקבלת דגה, ולפי' זה תהי' ג' כ הסמיכות על ככון:
 (יט) ישא פרעה את ראשך, ופאננ מוש ממקומו וטעמו יסירו כסיף או יריומו על עין,
 וזה חסו נשיאות של חסנון אלא של זקיפת תלייה, בעבור מלת מעליך שאחריו, וכן ת"א
 ונ"ע ועדי: (כ) הולדה, מקור מבנין הפעל, והראוי להיות הולדת כי שרשו ילד, וצא
 הדגה כלמ' ד תמורת הנח, ופירושו יום הולדת לפרעה שכולד לו בן או פירושו שכולד הוא עצמו
 שהיה עושה משתה בכל שנה צאותו יום, כ' כ' הרד"ק בארשים שרש ילד, ואמר את אחר
 ההפעל בעבור שהוא נושא המשער כמו וילק את הארץ (במדבר כ"ו כ"ה), וכן אמר ביום
 הולדת אותך (ישוקאל ט"ז ד'), ונראה מזה שפרעה עצמו הוא הכולד, והוא עשה משתה
 כפי' השני שזכר הרד"ק: וישא את ראשו ונו', מנאס עם שאר עבדיו שהיה מוכה המשרתים
 ששרתו לו בסעודתו וזכר את אלו בתוכס כמו שאו את ראש (במדבר ח' ב' וכ"ו כ') לשון
 מנין. (רש"י) וואנקלוס תרגם וחדכר, לפי הכוונה, ויב"ע תרגם ורווח, כמו שתרגם
 ישא פרעה (בספוק י"ג), וזרע, חבל פליטה דעת ממונו כי איך שיך לשון רומם על שר האופי'
 אשר תלה אושו, ואינו דומה אל ישא פרעה (אל פסוק י"ג), כי אס' הו' דברו אל שר המשקים

אבערשענק אין ויין שענק
אמט וידער און : אונד דיוער
זעצטע דען בעכער אין דיא
האנד דען פרעה : (כג) דען
אבערבאקטיווטער אבער לים
ער הענגען , וויא יוסף איהגען
געדייטעט האטטע : (כג) אל-
לען דער אבערשענק ער-
אוינגערטע ונד יוסף'ן גיכט ,
אונד פֿערגאס איהן ענדליך
פֿאלליג :

הַבּוֹשָׁקִים עַל בּוֹשְׁקֵיהֶן וַיִּתֵּן הַבּוֹשֶׁךְ
עַל-יָדָהּ פְּרַעֲהָ : כִּי וַיֵּהֶת שֵׁן
הָאֵפִים תִּלְחַח אֲשֶׁר פָּתַר לָהֶם
יוֹסֵף : כִּי וְלֹא זָכַר שֶׁר-הַבּוֹשָׁקִים
אֶת-יוֹסֵף וַיִּשְׁכַּחְהוּ : פ
מֵאֵל וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנַתִּים יָמִים

מא (א) נאך פֿערטויף צווייאר יאָרהע : האטטע

רש"י

תרגום אונקלוס

שְׁקִי עַל-שְׁקִיָּתָהּ וַיִּהְיֶה כְּסָא עַל-יָדָהּ
דְּפִרְעָה : (כג) וַיֵּת רַב גְּתוּמָּטִי צֶלֶב
כְּסָא דְּפִשֶׁר לְהוֹן יוֹסֵף : (כג) וְלֹא
דָּבַר רַב־שְׁקִי יַתְדִיּוֹסֵף וְאִנְשֵׁיָּהּ :
מֵאֵל (א) וַיְהִי מִסּוּף תְּרַחֵן שְׁנֵין

הולדת אונד (יחזקאל ט"ז) וכן אחרי הובנס
את הכע (ויקב' ג) שכיבוס על ידי אחרי'
ויש את ראש וגומר מנאס עם שאר עבדיו
שה' יוסף המצרותים שירתו לו בסעודתו,
חבר את לו שתוכס כמו שאו את ראש לען
מנין : (כג) ולא זכר שר המשקים' בו ביום :
וישכחו' לאחר מלחן מפני שתלה בו יוסף
לזכרו התקן להיות חסור שתי שנים שנאמר
אשרי הגבר אשר שס ה' מנעמו ולא פנה א רהבי'

מא (א) ויהי מקץ כתרנוו מסוף וכל לען קן סוף הוא : על היאר

באור

לכד : (כא) משקרו , שס אל הדבר אשר ישנה , אבל אשר היית משקרו דלעיל (פסוק י"ג) ,
הוא שס מאר אל הפועל והוא האדם הטותן את היין לשתות לאחרים , כ"כ הראש"ע וכד"ק
בארשים שרש שקה , וכן ת"א ויב"ע , אבל נוכל לפרש גם פה שהוא שס מאר , ושעורו ויש את
שר המשקים על התמכותו להיות משקרו , ובאופן זה תרגמו המתרגם האשכנזי : (כג) ולא
זכר וגו' , בו ביום : וישכחו , לאחר מלחן . (רש"י) , וכן כתב הרשב"ס ולא זכר שר
המשקים את יוסף , שיד בגלותו כמו שביקש מנצח יוסף כי אם זכרתני אמת , וישכחו , וכן
מירובה אחר כן , עד שעה שהקנ"ה עשה ליוסף נשים והוצרך להזכירו עכ"ל , אבל הראש"ע סי'
ולא זכר שר המשקים , לא הזכירו נפה אל פרעה , וכן ומא ה' לא תזכרו עוד (ירמי' כ"ג ל"ו)
זכר את וסתי (אסתר ג' א') , והנה אין ראיותיו מכריעות , כי גם שס נוכל לפרש על הזכירה
בלב , המדקדק בכתובים יראה שיבא השרש הזה בבנין הקל על הזכירה בלב , ועל הזכירה נפה
דרכו לבא בבנין הפעול , ואולם אחרי שאין הזכירה בלב פועל צדדיי מפני לאדם , לא יתקנו
הגווי , כי אם על ידו הזכירה נפה , לכן פי' תו' לזכור את יוסף השבת לקדשו , וזכרו נפה
וכן זכר את אשר עשה לך עמלק וגו' לא תשכח (דברי' כ"ה י"ז וי"ט) , אמרו בספרי זכור נפה
ואל תשכח בלב , הענין הוא שעל ידו הזכירה נפה , שהיא העשה המצויה , לא ישכח בלב
מחילת , וכן הענין כאן , על ידי שלא העלה שר המשקים את זכרון יוסף לפניו כנאמו ענית
הסתר , ולא שס אל לבו לזכור פתרון חלומו שפתר לו לטובה , גרם לו זה שנעשה הרושם האם
מנפשו , וישכחו מכל וכל , ונראה שמה שזכר רש"י והרשב"ס , וכן מתורגם כל' א' :
מא (א) סוף , כתרנוו מסוף וכל לען קן סוף הוא : שנחיים ימים , שתי שנים שלשו'
כדכתיב ימים תהיה גאלתו , ואם לא יגאל עד תלאת לו שנה תעשה (ויקרא כ"ה כ"ב)